

TÜRKONFED
YÖNETİM KURULU BAŞKANI
SÜLEYMAN SÖNMEZ
İKİNCİ YÜZYILIN İKTİSAT KONGRESİ
KONUŞMA METNİ

21 MART 2023 İZMİR

İkinci Yüzyılın İktisat Kongresi'nin çok kıymetli katılımcıları, iş dünyasının değerli temsilcileri, değerli hocalarımız, sevgili dostlar

Şahsım ve **TÜRKONFED Yönetim Kurulu** adına, hepinizi saygı ve sevgiyle selamlıyorum. Cumhuriyet tarihimizin bir miladı olan **İzmir İktisat Kongresi**'ni, sizlerle birlikte yad ederken, **Türkiye'nin geleceğine şekil veren “ortak ruhu”**, bizlere miras bırakanların izinden yine sizlerle birlikte yürümenin mutluluğunu ve heyecanını yaşıyorum. **İyi ki varsınız, iyi ki bugün, hep birlikte bir aradayız.**

Tıpkı **100 yıl** önce olduğu gibi **acı ve umut hem kalplerimizde hem de sözlerimizde** bir arada. Deprem felaketinde yitirdiğimiz **canlarımızın yasını tutarken, ağır iklim koşulları ve ihmalkârlığın sonuçları ile mücadele eden binlerce vatandaşımızın yaralarını sarmaya çalışıyoruz. Öncelikle afetlerde yitirdiğimiz tüm vatandaşlarımızı, huzurlarınızda bir kez daha saygı ve rahmetle anıyorum.**

Değerli Dostlar; aydınlık geleceği hep birlikte şekillendireceğimiz güzel ülkemiz, güzel insanları...

Yaşadığımız büyük travmada **45 günü** geride bıraktık. Yaşanan **ilk şok ve tükenmişliğin, yerini terk edilmişlik hissine** bırakmaması çok önemli. Bir yandan da tüm acılara rağmen, geleceğe gülümseyerek bakan **çocuklarımızın umutlarını büyötmeye çalışıyoruz.**

Bu acıyı birbirimize **sarılarak, dayanarak, kucaklaşarak ve yeniden BİZ** olarak, büyük bir **dayanışma ruhuyla** aşacağız. **100 yıl önce atılan ilk adım ile başlayan, geleceğe umut dolu yolculukta da zaman normal değildi ve bugünlerde de bir normal yaşamıyoruz.**

O nedenle bu mücadele, **kalplerimize yalnızca ve yalnızca umut hâkim olana** dek sürecek. **Çocuklarımız için geleceğimiz için tüm paydaşlarımızla birlikte el ele vermeye** devam edeceğiz.

Çünkü yaşanan her bir acı, **yalnızca bir duygudan ibaret değildir. Aynı zamanda bir sorumluluk çağrısıdır.**

Bu ülkenin üretenleri, hizmet verenleri, değer yaratanları olarak bizleri, bugünlere getirenlere karşı borçlu; bizi geleceğe taşıyanlara karşı sorumluyuz.

Temellerini ortak hayallerimizin, çatısını ortak refahımızın oluşturduğu bir ülkenin inşası için **var gücümüzle çalışmaya** devam edeceğiz.

Cumhuriyetimizin 100 yıl önce başlayan yolculuğunda “**Her Fabrika Bir Kaledir**” sözüyle **Mustafa Kemal Atatürk**’ün başlattığı **büyük kalkınma seferberliğinden** ilham alıyoruz.

İkinci Yüzyılın İktisat Kongresi’nin yaratacağı yeni iklimle; bugünün ve geleceğin **Hayalimizdeki Türkiye**’sine **büyük bir dayanışma örgütleyerek, birlikte üretip birlikte paylaşarak ve hayata dair yeni sözler söyleyerek, yeni yollar bularak** ulaşacağız.

Bu önemli buluşmada kapanış konuşmasını yapmak **TÜRKONFED Yönetim Kurulu** adına bana nasip oldu. Ben ise önümüzdeki dakikalarda dinleyeceğiniz **kongre sonuç bildirgesi ışığında** bunu bir etkinliğin kapanış konuşması olarak değil, **ülkemizde yeni bir yüzyıla ve ortak hayallerimize dayalı, bir geleceğe açılış konuşması** olarak görüyorum.

Değerli Konuklar, Değerli Dostlarımız;

100 yıl önce **İzmir İktisat Kongresi**’ni düzenleyen **Gazi Mustafa Kemal Atatürk**, ve Türkiye’nin ekonomik ufkunu genişletmek adına, bu önemli buluşmaya iştirak eden tüm delegeler için hayat, **iki önemli temel** üzerinde şekilleniyordu:

Kurtuluş ruhu ve kuruluş iradesi...

Dört yıl süren Kurtuluş Savaşımız sona ermiş, **bir imparatorluğun yıkıntıları** üzerinden, **yepyeni bir ülkenin kuruluşu** için kollar bir kez daha sıvanmıştı.

Kurtuluş mücadelemiz, yalnızca askeri bir mücadele değildi. Adeta bir kader gibi kabullenilmiş cehalet, yoksunluğa, yoksulluğa ve adaletsizliğe karşı bir mücadeleydi.

Ülkemizde **12 milyon yoksul ve çoğunluğu okuma-yazma bilmeyen** vatandaşımız vardı. Topraklarımızın verimli bölümü yakılıp yıkılmıştı. **İktisat**

Kongresi'nin toplandığı **İzmir**, henüz birkaç ay önce yaşanmış **büyük yangının yaralarını** sarmaya çalışıyordu. Fakat ülkenin en derin yaralarından biri; **yetişmiş, bilgili, bilinçli kuşakların** neredeyse tamamının **savaşlarda yitirilmesi**yd.

Tarımda çalışan insan nüfusu da buna dahildi. **Tarım teknolojisi** birkaç bin yıllık **teknolojiden** oluşmaktaydı ve **yerli ziraat mühendisliği**, çok kısıtlı çabalardan ibaretti. **Traktör** yerine **kağrı ve saban** vardı. **Nüfusun yüzde 90'ını**, **iptidai geleneksel tarım** ile uğraşıyordu. **Kurtuluş ruhu**; işte bu **geleneksel yapıyı**, **modernleştirme iradesiyle eğitimi, altyapıyı ve ekonomiyi** kapsayan büyük bir **silkinmeydi**.

Kuruluş irademiz de yalnızca bir **yönetim biçimi değişikliğinden** ibaret değildi. Asırlar boyunca **kıtalar hükmetmiş imparatorlukların** dağıldığı, yerlerini **modern toplum ülküsüne dayalı ulus devletlerin** aldığı **yepyeni bir çağa entegre olma mücadelesi**yd. **16. Yüzyıl ekonomik ve toplumsal standartlarına** sıkışmış **Anadolu'yu**, **20. yüzyılın çağdaş manzarasına** dahil etme **seferberliği**yd.

ŞİMDİ, **Cumhuriyetimizin ikinci yüzyılına** girerken, **aynı ruha ve aynı iradeye** ihtiyacımız var. **Asırlık kilometre taşları**, yalnızca birer **takvim değişikliğinden** ibaret değildir. **Tarih** akış hızı itibarıyla acımasızdır. Size mola verme fırsatını sunmaz. **Siyasi** ya da **ideolojik** merceklele **bir başlangıç ve bitiş noktası** tayin etmenize izin vermez. Bu yanılgıya düşenler, **tarih kitabında tozlu bir sayfa** olarak kalır.

Bugünden başlatacağımız **“İkinci Yüzyılımız”**, bizim için **hem bir pencere hem de bir basamak taşı** olmalı. Pencereden baktığımızda, geçmişte başardıklarımızı görmeli, başaramadıklarımızı değerlendirmeyi bilmeliyiz.

Basamak taşına çıktığımızda önümüzde uzanan gelecek manzarasını seçebilmeli, kendimizi bu manzara içerisinde konumlandırabilmeliyiz.

11 ilimizi vuran, 81 ilimizin tamamını sarsan, felaketin getirdiği tüm sıkıntıları gidermek **Cumhuriyetimizi muasır medeniyetler** seviyesinin üstüne çıkartacak dönüşümü başlatmaya; **ülkemizi orta gelir, orta demokrasi ve orta eğitim tuzaklarından** kurtarmaya ihtiyacımız var.

Türkiye’yi baş döndürücü bir hızla **değişen** ve **dönüşen** dünyaya **uyum sağlayacak hale getirmeliyiz**. **Başta gençler ve kadınlar olmak üzere, tüm bireylerin** hayallerine erişme imkânına kavuştuğu bir ülke yaratmalıyız. Bu hayali, **yeni yüzyıla ulaştırma iradesini sergileme sorumluluğumuz var**.

Yarın aynaya baktığımızda **utanmak** istemiyorsak; **tereddüdü** değil, **umudu çoğaltarak, ortak hayaller inşa ederek**, topluma **büyük uzlaşmanın** mümkün olacağını gösterelim.

Yeni bir hikâye yazalım ve işe, o yeni hikâyenin öznesini değiştirerek başlayalım. **BEN değil, Yeniden BİZ olalım**. Olumsuzluklardan kurtulmak, **ortak hayalimize dayalı bir geleceği kurmak...** **En önemli sorumluluğumuz budur**.

Değerli Dostlar;

Bu sorumluluk bize doğru soruları sormamızı gerektiriyor; Bunlardan **ilki** şudur: **“Ülkemizi krizlere, afetlere, sosyo-ekonomik eşitsizlik yaratan tüm koşullara karşı, nasıl daha dayanıklı hale getirebiliriz?”**

İkincisi ise: **“Dünyanın dönüşüm hızını nasıl yakalayabilir ve böylesine dinamik bir dünyaya, tüm alanlarda nasıl entegre olabiliriz?”**

Yüksek müsaadelerinizle iki soruya da değinmek istiyorum. **Kurumsal ve ulusal dayanıklılık...**

İçinde bulunduğumuz **çoklu krizler** dünyasında, en çok üzerinde durmamız gereken konulardan biridir belki de... Yalnızca son **iki yılda** yaşanan konjonktürel gelişmelere bakmak dahi **“çoklu kriz”** olarak adlandırılan bu iklimin yıkıcı boyutlarını anlamak için yeterli olabilir.

Etkilerinden halen kurtulmaya çalıştığımız **COVID-19 salgını**nı, **Ukrayna’daki** savaşın şiddetlendirdiği **gıda ve enerji krizi** takip etti. Savaşın neden olduğu **bölgesel ve küresel şoklar, yüksek enflasyon ve yüksek hayat pahalılığını da** beraberinde getirdi.

Gelişmekte olan ülkeler, artan **ithalat yükü ve borç ödeme maliyetleri** ile, mücadele ederken **iklim krizi**, en savunmasız ülkeler ve topluluklar üzerinde tahribat yaratıyor. **Dünyanın her yerinden eşitlik ve adalet talepleri artıyor**.

Tüm bu değişimlerin yarattığı **öncü ve artçı şokların** etkilerini anlamaya çalışırken; **afetlere karşı hazırlıksızlığımız**, ne yazık ki, bize **çok acı ve acımasız bir ders**

verdi. O ders, **ortak hayallerimiz için ortak akılı unutmamanın bedelinin yaşamlara mal olduğuydu.**

Cumhuriyetimizin ikinci yüzyılında **doğal, ekonomik ya da jeopolitik risklere karşı dayanıklılığımızı, tek başına devletlerin imdada yetişeceği** beklentisi yerine **kapsayıcı-katılımcı işbirlikleri ile özel sektörün ve STK'ların ortak akılla hareket etmesi** belirlemeli.

Elbette **dayanıklı şehirler, dirençli işletmeler ve güçlü bir ekonomiyi** inşa etmeliyiz. Ama her şeyden önce **dayanıklı bir toplum** inşa etmeliyiz. Dayanıklı bir toplumu inşa etmenin **başlangıç ve bitiş noktası; bilgidен ve bilimden geçiyor. Bilgi, bilim, akıl ve kurallarla inşa ettiğiniz sistemin yalıtımını; liyakat, şeffaflık ve hesapverirlik** malzemesiyle desteklerseniz işte bu sistem **dayanıklı toplumun temelini** kuvvetlendirir. Yaşayacağınız her afet ve krizde **insan ayakta kalır, dolayısıyla da toplum ayakta kalır.**

Her alanda,- büyük bir beşeri ve entelektüel sermayemiz var. Potansiyelimizi harekete geçirecek gücün de ortak akıldan geldiğini görmemiz gerekiyor. Yerelin, kentlerimizin ve bölgelerimizin ortak aklını harekete geçirdiğimizde ülkemizin de kalkınma dinamikleri, kendi doğasında filizlenmeye ve büyümeye başlayacaktır.

Değerli Dostlar;

Sormamız gereken **ikinci önemli soruyu** anımsayalım: “**Dünyanın dönüşüm hızını nasıl yakalayabilir ve böylesine dinamik bir dünyaya, tüm kollarımızla nasıl entegre olabiliriz?**”

Yanıtımız, birbiriyle adeta **yapışık ikiz** gibi olan **iki engelden orta gelir ve orta demokrasi tuzaklarından** kurtulmaktır. Bir ekonominin, belirli bir **kişi başına gelir düzeyine** ulaştıktan sonra **orada sıkışıp kalması hali orta gelir tuzağı** olarak tanımlanıyor.

2001 yılı sonrası küresel bir entegrasyon projesi olan **Avrupa Birliği üyeliği** odağıyla gerçekleştirdiğimiz **reformlar, ekonomiyi 10 yıl süre** ile oldukça dikkat çekici, iyi bir noktaya taşımış; hatta bu **yükseliş, orta gelir tuzağının** neredeyse aşılacağı bir yolda olduğumuzu göstermişti. Aynı zamanda **demokrasi endeksimiz** de yükseliyordu.

Bu gidişat 2011 yılı sonrası ise birbiri ile ahenk içerisinde hareket eden iki unsurun da gerilemeye başlamasıyla devam etti. **“Orta gelir tuzağı”** ile birlikte, ne yazık ki **“orta demokrasi tuzağı”** da mücadele hedeflerimizden birisi haline geldi.

“Türkiye, “Demokrasi Endeksi” değerlendirmesinde 5,70’ler seviyesine ulaşır Kopenhag Kriterleri’ne tam uyum seviyesi olarak kabul edilebilecekken, yani “6 puan üstü kategorisine” yükselme noktasındayken, 2021 yılında 4,35 puana kadar geriledi.

“Özgür ve adil seçimler, Bireysel özgürlükler, İşlevsel devlet, Siyasi katılım ve Siyasi kültür” başlıklarıyla 5 alanı kapsayan endekste, tarih itibarıyla 103. sıradayız. “Tam eksiksiz demokrasi” olabilmemiz için “Demokrasi Endeksi”nde “8 puan üstü” kategorisine girmek gerekiyor.”

Ülkemizin refah seviyesini yükseltmek, gayri safi milli hasılamızı artırmak ve Türkiye’nin kalkınma hedeflerini tabana yaymak istiyorsak **“orta demokrasi” ülkesi değil, hukukun üstünlüğünü ile yüksek demokrasi standartlarını benimseyen bir ülke** olmalıyız.

Ekonomik göstergelerimiz ne kadar iyi olursa olsun, **hukukun üstünlüğü yoksa kalkınma hedeflerimize ulaşmamız mümkün değildir.** Bu nedenle Türkiye’nin, **orta gelir tuzağı** gibi **orta demokrasi tuzağından** da çıkması **şart diyoruz.** Ve yanına, her iki tuzağı da derinleştiren, **orta eğitim tuzağını** da ekliyoruz.

Unutulmamalıdır ki **demokrasi** dört-beş yılda bir yapılan seçimlerde çoğunluğun oyunu alanın iktidara gelmesi değildir. **Anayasal temel haklara daima riayet** edilmelidir. **Cumhuriyet değerlerini** iyi kavramış **özgürlükçü bir anayasa**; ihtiyacı olanlar için bir **güvenlik ağı sağlayarak, yoksulluğu- eşitsizliği azaltarak ve sosyal hareketliliği** teşvik ederek, **ekonomik büyümeyi desteklemeye** yardımcı olacaktır.

Ayrıca **güçlü kurumlar, ekonomik büyüme ve kalkınmaya** elverişli, **istikrarlı, öngörülebilir ve şeffaf bir ortam** yaratmak için gereklidir.

Güçlü bir kurumsal çerçeve ekonomik ilerleme için kritik olan **yatırım, yenilikçilik, girişimcilik ve iyi yönetişimi** teşvik etmeye yardımcı olabilir.

Değerli Konuklar;

Bugün ben ve benden önceki tüm konuşmacılar, ülkemizi **çokluğa ve dirliğe** davet etti. Biz ülkemizin **çokluğuna ve dirliğine** en çok tanık olmuş, **şanslı sivil toplum kuruluşlarından** biriyiz.

Çatımız altında **26'sı bölgesel, 4'ü sektörel** olmak üzere, **30 federasyonu, ulusal-uluslararası 300'ün üzerinde derneği ve 60 bini aşkın şirketi gönüllülük esasıyla bir araya getiriyoruz.**

Ülkemizin **her yanında, her köşesinde, her ölçekten şirket** için seferber ettiğimiz **entelektüel ve sosyal sermayeyi** yurdumuzun **dört bir tarafına** taşıyoruz.

Demokrasiye, hukukun üstünlüğüne, fikir ve ifade hürriyetine bağlılığımız, bağımsız, kapsayıcı, şeffaf yapımız ve Cumhuriyet ilkelerinden aldığımız güçle ülkemizin sivil toplum okuluyuz.

İlk elden tanıklık ettiğimiz gerçek şudur ki **ülkemiz beşeri ve kültürel açıdan, eşsiz zenginliklere** sahiptir. **Kültürel farklılıklar, düşünce çeşitliliği ve istişare geleneğiyle** yeni bir yüzyılı inşa ederken sahip olmamız gereken **yapı harcı, fazlasıyla mevcuttur.**

Odaklanmamız gereken **eylemse**, bu harç etrafında tüm **iş dünyamızı ve sivil toplumumuzu** kenetleyebilmektir.

Bu uğurda, **20 Ocak'ta, 100. Yıl Buluşmaları** adı altında **Bandırma'dan** yola çıktığımız bir **seferberlik** başlatmıştık. **Cumhuriyetimizin 100 yılına** girdiği bu dönemde, **81 kentimizde ortak akılı oluşturan “kamu-yerel-iş dünyası-STK-akademi”** dahil **tüm yerel paydaşlar** ile **“konuşma”, “anlama”, “anlaşma” ve “uzlaşma”** zemininde **Hayalimizdeki Türkiye**'yi paylaşıyoruz.

Çünkü yaşadığımız kronik sorunları, geçmişin alışkanlıkları ile **çözemeyiz**. Tüm farklılıklarımızla, **ilişki ve diyalog platformlarını** çoğaltmamız gerekiyor. Çünkü geleceğe yönelik **fırsatlar** da en az **belirsizlikler kadar yoğun ve çeşitli.**

Risklerin ve belirsizliklerin arttığı bu dönemde, ülke olarak iki önemli avantajımız öne çıkıyor:

Esnek, krizler karşısında bağışıklık sistemi güçlü olan iş dünyamız ve bugün burada, İzmir’de de güzel örneklerini gördüğüm, Anadolu’daki üretim gücümüz...

Yerelden küresele uzanan **kalkınma yolumuz Anadolu’dan, KOBİ’lerimizden** geçiyor.

Biz de bu süreçte bir yandan **deprem bölgesindeki işletmelerimizin, yeniden ayağa kalkması için çalışmalar yaparken**; bir yandan da **KOBİ’lerimizin, dijitalleşme ve yeşil dönüşüm çağına** uyum yeteneklerini geliştirmeye aralıksız devam ediyoruz.

Değerli Dostlar; Değerli Misafirler;

Ülkemizin geleceğe açılan **beş kapısı** olduğuna inanıyor, bu **beş kapıyı; Demokrasi, Çevre, Dijitalleşme, Kalkınma ve Toplumsal Cinsiyet Eşitliği** olarak tanımlıyoruz.

Bugün ülkemizin gerek **genç işsizlik**, gerekse de **beyin göçünde** geldiği nokta gençliğin enerjisini dönüştürmesinin önündeki önemli engeller olarak karşımızda duruyor.

Üstelik hem **istihdamda** hem de **eğitimde** olmayan gençleri tarif eden **NEET (Niit) oranında demografik ve sosyo-ekonomik tehlike çanları** uzun süredir çalıyor. **OECD ve AB ülkeleri** ile kıyaslandığında en yüksek orana sahibiz.

Gençlerin işgücüne ve eğitime katılması, eğitimden işe geçişin kolaylaştırılması ve teşvik edilmesine ihtiyacımız var.

Analitik düşünebilen, dünyaya-bilime ve bilgiye açık nesiller yetiştirmek; çocuklar ve gençlerin önüne yeni hedefler, yeni fırsatlar, yeni ufuklar ve yeni umutlar inşa etmeliyiz. Yaratıcı fikirlerin, girişimci ruh ve yenilikçiliğin ancak eleştirel düşüncenin hayata geçtiği toplumlarda ortaya çıkacağına inanıyoruz.

Toplumsal Cinsiyet Eşitliği için zihinsel ve kültürel dönüşümü başlatan, hayatın yarısını oluşturan kadınları; yine hayatın her alanında, etkin ve aktif katılımını sağlayan bir Türkiye Hayal ediyoruz.

Kadınlar ve çocuklar başta olmak üzere, şiddet ve ayrımcılığı ortadan kaldıracak İstanbul Sözleşmesi gibi teminatları daha güçlü bir şekilde savunmak ve uygulamak durumundayız.

Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair 6284 Sayılı Kanun'un siyasetin bir pazarlık aracı olarak sunulmasından büyük bir endişe duyuyoruz. Bizim **anayasamız da dahil olmak üzere evrensel düzeydeki tüm anayasalar, **şiddeti en temel insan hakkı ihlali** olarak kabul ediyor.**

Kanunun etkili bir şekilde uygulanmasının yanı sıra, bugünden başlayarak gelecek yüzyılımızda da İstanbul Sözleşmesi'nin yeniden geçerlilik kazanması en büyük temennimiz. Güçlü kadının; güçlü ekonomi ve güçlü demokrasiye giden yolun **teminatı olduğunu düşünüyor; “İstanbul Sözleşmesi Yaşatır” demeye devam ediyoruz.**

Gelişmiş bir demokrasi ve hukuk sistemi; adil, şeffaf, hesap verebilir ve liyakat esaslı bir devlet yönetimi, Türkiye'yi bir refah toplumu haline getirecek reçetenin, olmazsa olmaz parçalarıdır.

Bu nedenle, Hayalimizdeki Türkiye'nin bir diğer temeli “ADALET”tir.

Adaletsizlik ve yoksullukla mücadele politikalarının, küresel öncülerinden olmuş bir Türkiye'yi hep birlikte inşa etmemiz gerekiyor.

Nasıl ki 100 yıl önce büyük bir bağımsızlık mücadelesini her ses, her renk, her düşüncenin ortak akılla hareket ettiği bir Kurtuluş Savaşı Ruhu'yla verdiyse; bugün de bir daha aynı acıların yaşanmadığı bir gelecek hayalini bu “büyük çoğulculuk ve kapsayıcılıkla” yine hep birlikte kurabiliriz.

100 yıl önce bunu başaran Atalarımızın Torunları olarak umutluyuz.

Gazi Mustafa Kemal Atatürk, 100 yıl önce açılış konuşmasını yaptığı İzmir İktisat Kongresi’ni, “Aziz Türkiye’mizin, iktisadi yükselme gereklerini aramak ve bulmak gibi vatani, hayati ve milli bir kutsal amaç” ile tanımlamıştı.

Bugün de çiftçisinden işçisine, esnafından sanayicisine, sivil toplum kuruluşundan uzman akademisyenlere ve fikir önderlerine her kesimden kapsayıcı bir bütünlük sergileyen **İkinci Yüzyılın İktisat Kongresi’ni**; bu özü ile **Türkiye’nin İktisat Kongresi** olarak değerlendiriyorum.

“BİZ” duygusu ile bu ortak bir ruh etrafında kenetlenmemize vesile olan, başta İzmir Büyükşehir Belediye Başkanımız Tunç Soyer’in şahsında, tüm paydaşlara şükranlarımı sunuyorum.

Anadolu’nun her köşesinden kongreye katılan, TÜRKONFED üyesi federasyon ve derneklerimize, üye iş insanlarına huzurlarınızda teşekkür ediyorum. Hepinizi sevgi ve saygıyla selamlıyorum.